

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Національний університет «Одеська юридична академія»
Факультет адвокатури та антикорупційної діяльності
Кафедра організації судових,
правоохоронних органів та адвокатури

АДВОКАТУРА: МИНУЛЕ, СУЧАСНІСТЬ ТА МАЙБУТНЄ

**МАТЕРІАЛИ
XV Міжнародної
науково-практичної конференції**

*14 листопада 2025 року,
м. Одеса*

Одеса
«Юридична література»
2025

УДК 347.965(477)(063)
A288

Редакційна колегія:

Н. М. Бакаянова (голова), завідувачка кафедри організації судових,
правоохоронних органів та адвокатури;
С. К. Костенко, професор;
І. О. Кісліцина, доцент;
М. О. Кравченко, доцент;
О. Г. Свіда, доцент;
П. М. Синицин, доцент;
О. О. Храпенко, доцент;
Л. П. Нестерчук, старший викладач;
Р. Р. Щербатий, асистент

Рекомендовано до друку вченою радою Національного університету «Одеська юридична академія» (протокол № 3 від 15 жовтня 2025 р.)

Адвокатура: минуле, сучасність та майбутнє : матеріали XV Міжнародної науково-практичної конференції (м. Одеса, 14 листопада 2025 р.) / редкол.: Н. М. Бакаянова (гол.), І. О. Кісліцина, М. О. Кравченко [та ін.]. — Одеса : Юридична література, 2025. — 664 с.

ISBN 978—966—419—456—0

У збірнику містяться матеріали доповідей XV Міжнародної науково-практичної конференції «Адвокатура: минуле, сучасність та майбутнє», яка відбулася 14 листопада 2025 р. у Національному університеті «Одеська юридична академія». Доповіді учасників присвячені актуальним питанням адвокатури і здійснення адвокатської діяльності в Україні, історії адвокатури, діяльності Національної асоціації адвокатів України, проблемам і перспективам розвитку адвокатського самоврядування, правилам адвокатської етики та юридичній відповідальності адвокатів, зарубіжному і міжнародному досвіду організації та діяльності адвокатури.

УДК 347.965(477)(063)

Відповідальність за зміст та достовірність поданого матеріалу несуть учасники конференції, їхні наукові керівники та рецензенти, які рекомендували ці матеріали до друку.

ISBN 978—966—419—456—0

© Національний університет
«Одеська юридична академія», 2025

ПРАВОВА ДОПОМОГА РОДИНАМ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ У ПИТАННЯХ СОЦІАЛЬНОГО ЗАХИСТУ

Актуальність теми правової допомоги родинам військовослужбовців у сфері соціального захисту зумовлена триваючою воєнною агресією проти України, яка призвела до масштабних соціальних і гуманітарних викликів. Родини військових опинилися в ситуації підвищеного соціального ризику, стикаючись із труднощами під час отримання компенсацій, пільг, медичного та психологічного забезпечення, а також у процесі вирішення правових питань, пов'язаних із пораненням, загибеллю або зникненням безвісти близьких.

Ускладнені процедури, нестача достовірної інформації, часті зміни законодавства та бюрократичні бар'єри призводять до затримок у реалізації передбачених державою гарантій. У цих умовах питання наукового осмислення правових механізмів, аналізу практичних аспектів надання правової допомоги й пошуку ефективних моделей захисту соціальних прав родин військовослужбовців набуває особливого значення. Саме системне вдосконалення інституту правової допомоги сприятиме посиленню соціальної стабільності, підвищенню довіри громадян до державних інституцій і забезпеченню справедливого відновлення прав осіб, які постраждали від війни.

Незважаючи на наявність розвиненої нормативно-правової бази, що регулює питання соціального та правового захисту військовослужбовців і членів їхніх сімей, на практиці існує низка системних проблем, які ускладнюють реалізацію гарантованих прав. Насамперед спостерігається фрагментарність і суперечливість чинного законодавства, адже окремі положення законів і підзаконних актів дублюють або суперечать одне одному, що створює правову невизначеність. Це призводить до різного тлумачення норм у судах і державних установах, затягування процесу оформлення пільг, статусів чи матеріальних виплат [1]. Суттєвою проблемою є нерівномірний доступ до правової допомоги, особливо в сільській місцевості та прифронтових регіонах, де сім'ї військовослужбовців не мають змоги оперативного отримати консультацію юриста чи звернутися до центрів безоплатної правової допомоги. Дефіцит спеціалізованих фахівців, які володіють знаннями з військового, соціального та адміністративного права, знижує якість надання допомоги. Часто юридичні консультації носять формальний характер, не враховують психологічного стану за-

явників та індивідуальних обставин сім'ї. Особливою проблемою залишається недостатня поінформованість родин військовослужбовців про свої права та механізми їх реалізації. Через відсутність зрозумілих інструкцій, шаблонів документів, покрокових онлайн-інструментів і доступної інформації громадяни вимушені звертатися до приватних юристів або залишаються без допомоги.

Бюрократичні бар'єри, перевантаженість судових інстанцій та органів соціального захисту також затримують розгляд заяв. Відсутність психологічної підтримки в процесі юридичного супроводу посилює стресовий стан родин, особливо тих, хто пережив втрату чи поранення близької людини.

Правова допомога родинам військовослужбовців у питаннях соціального захисту є складовою державної політики, спрямованої на забезпечення належного рівня життя осіб, які безпосередньо або опосередковано пов'язані зі службою у Збройних Силах України.

У період воєнного стану роль такої допомоги значно зростає, оскільки військові та їхні сім'ї зазнають як матеріальних, так і психологічних втрат. Правова підтримка виступає механізмом реалізації соціальних прав, гарантованих Конституцією України, законами «Про соціальний і правовий захист військовослужбовців та членів їх сімей», «Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту» та іншими нормативно-правовими актами. Ці документи визначають систему соціальних гарантій, зокрема пенсійне забезпечення, медичне обслуговування, санаторно-курортне лікування, право на пільгове кредитування, освіту для дітей військовослужбовців та інші форми підтримки [2].

На практиці родини військових часто стикаються з труднощами при реалізації цих прав через складність правових процедур, нестачу кваліфікованої консультативної допомоги, а іноді й недосконалість законодавства. У цьому контексті правова допомога має не лише інформаційно-консультативний характер, а й виконує захисну та представницьку функції. Вона охоплює підготовку юридичних документів, представництво інтересів у судах, супровід справ щодо виплати одноразових допомог, відшкодування збитків, оформлення статусу члена сім'ї загиблого або зниклого безвісти військовослужбовця.

Значну роль відіграють центри безоплатної правничої допомоги, які діють у всіх регіонах України, а також громадські організації, що спеціалізуються на захисті прав учасників бойових дій і членів їх родин [4]. Особливу увагу привертає питання психологічного та емоційного стану сімей військових, що безпосередньо впливає на їхню здатність захищати свої соціальні інтереси. Тому правова допомога має бути комплексною, поєднуючи юридичний супровід із психологічною та соціальною підтримкою [5].

Важливим є й аспект правової просвіти: ознайомлення родин військовослужбовців із чинним законодавством, роз'яснення прав і процедур їх реалізації. Інформаційні кампанії, консультаційні лінії, електронні сервіси Міноборони та Міністерства юстиції сприяють тому, щоб громадяни могли оперативного отримати доступ до необхідних послуг.

Першочерговим напрямом удосконалення системи правової допомоги є створення єдиного координаційного механізму між Міністерством оборони, Міністерством юстиції, Міністерством соціальної політики та громадськими організаціями, який би забезпечував оперативний обмін інформацією, спрощував маршрутизацію звернень і мінімізував бюрократичні перепони. Доцільним є формування національного реєстру сімей військовослужбовців, який дозволить автоматизувати процес надання пільг і уникнути дублювання заяв.

Необхідно розширити мережу центрів безоплатної правничої допомоги, забезпечивши їх філіями в малих громадах і при військових частинах. Такі центри мають не лише консультувати, а й супроводжувати сім'ї військових на всіх етапах оформлення соціальних виплат, відновлення документів, отримання статусу члена сім'ї загиблого чи зниклого безвісти. Важливо створити мобільні групи правової підтримки, які виїжджатимуть у громади, де відсутня розвинена правова інфраструктура.

Одним із кроків має стати впровадження комплексного підходу до надання допомоги, який поєднає юридичну, соціальну та психологічну підтримку. Для цього варто налагодити міжвідомчу співпрацю юристів, психологів і соціальних працівників, які спільно супроводжуватимуть родини військових у кризових ситуаціях. Важливо також запровадити систему спеціалізованого навчання юристів, які працюють із військовими справами, включно з елементами кризової комунікації та психоедукації. Варто створити єдиний онлайн-портал для родин військових, де буде зібрана вся актуальна інформація про соціальні права, форми заяв, порядок отримання допомоги, а також функціонуватиме електронна консультаційна служба. Запровадження гарячих ліній і чат-ботів на базі державних органів дозволить оперативно вирішувати типові правові питання. Інформаційні кампанії в медіа, школах і громадах сприятимуть підвищенню рівня правової грамотності населення та зменшенню кількості зловживань і помилок під час оформлення документів.

Отже, правова допомога родинам військовослужбовців у питаннях соціального захисту виступає невід'ємним елементом забезпечення їхніх прав та гідних умов життя в умовах воєнного стану. Вона спрямована на подолання правових і соціальних бар'єрів, що виникають у процесі реалізації державних гарантій, пов'язаних із матеріальним

забезпеченням, медичною, психологічною та освітньою підтримкою. Ефективна система правової допомоги створює передумови для справедливого розподілу соціальних ресурсів, зменшує соціальну напругу та підвищує довіру до інституцій, які представляють інтереси військових і їхніх сімей. Вона має розвиватися на основі співпраці держави, правозахисних структур та громадських ініціатив, що забезпечить належну реалізацію соціальних прав усіх, хто зазнав наслідків війни.

Список використаної літератури

1. Гапеев Л. Правова допомога: що корисно знати. *Історія та правознавство*. 2017. № 6 (466). С. 29–31.
2. Яворська І. С. Безоплатна правова допомога Україні: сучасний стан та перспективи розвитку. *Становлення та розвиток правової держави: проблеми теорії та практики*. 2022. URL: <https://doi.org/10.36059/978-966-397-287-9-137> (дата звернення: 07.10.2025).
3. Андреев Д. О. Поняття «правова допомога» та «юридична допомога» як фундаментальні складові цілісної системи. *Law and society*. 2023. № 3. С. 531–535. URL: <https://doi.org/10.32842/2078-3736/2023.3.79> (дата звернення: 07.10.2025).
4. Гуменюк П. В. Безоплатна правова допомога за законодавством України: thesis. 2019. URL: <http://er.nau.edu.ua/handle/NAU/38841> (дата звернення: 07.10.2025).
5. Деревянко Н. З. Безоплатна правова допомога в умовах воєнного стану. *Актуальні проблеми протидії корупції в Україні в умовах воєнного стану*. 2023. URL: <https://doi.org/10.36059/978-966-397-293-0-14> (дата звернення: 07.10.2025).

Науковий керівник: доцент кафедри організації судових, правоохоронних органів та адвокатури Національного Університету «Одеська юридична академія», доктор філософії в галузі права **Синицин Павло Миколайович**